

Mictat A. Gârlan

**FUNDAMENTĂRI
METODOLOGICE ÎN
ETNOPSICHOLOGIE**

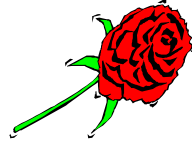
MICTAT A. GÂRLAN

*FUNDAMENTĂRI
METODOLOGICE ÎN
ETNOPSIHOLOGIE*

Lumen

Iași, 2004

Iubitei mele
Daniela Cristina

MICTAT A. GÂRLAN

*FUNDAMENTĂRI
METODOLOGICE
ÎN
ETNOPSIHLOGIE*

Lumen

MICTAT A. GÂRLAN

**FUNDAMENTĂRI
METODOLOGICE ÎN
ETNOPSICHOLOGIE**

Tehnoredactare computerizată:

Irina Maria Morariu

Coperta:

Antonio Sandu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale

Mictat Gârlan: Fundamentări metodologice în etnopsihologie

Iași: Editura Lumen, 2004

P:240 , cm 148x210

ISBN:973-7766-22-9

Extras din volumul:

Garlan, M.A. (2004). Fundamentari metodologice in etnopsihologie. Iasi, Romania: Lumen.

Cuprins:

Prefață	7
Introducere	10
Capitolul I	16
ETNICITATE ȘI INTERETNICITATE	17
1.1. Actualitatea relațiilor interetnice la sfârșitul secolului al XX-lea.....	17
1.2. Concepte și orientări de bază în psihologia etnică.....	22
1.3. De la diagnoza psihosocială a personalității la abordarea personalistă a etnicității.....	33
Capitolul II	45
Imagini etnoculturale interne și externe de psihologia poporului român	45
2.1. Tentative de conturare a psihologiei poporului român -Bogdan Petriceicu Hașdeu și posteritatea sa.....	45
2.2. Studii despre români – Constantin Rădulescu Motru, Mihai D. Ralea, Athanase Joja și alții.....	52
2.3. Alteritatea germană a profilului etnocultural al românilor prin Hermann von Keyserling și Klaus Heitmann.....	69
Capitolul III	77
Probleme metodologice în cercetarea etnopsihologică	77
3.1. Probleme metodologice în etnopsihologie.....	77
3.2. Obiective, ipoteze, principii.....	82
3.3. Constituirea grupurilor etnice de cercetare.....	84
3.4. Gruparea, ordonarea și manevrarea bazei de date.....	89
3.5. Diagnoze de valori, trăsături și stiluri etnice Chestionarul PPN –50.....	95
3.6. O analiză de fidelitate.....	108
3.7. Alte date de prelucrare statistică.....	116
3.8. Diagnoza distanțelor inter- și intraetnice. Chestionarul Bogardus -1995.....	122
Capitolul IV	135
Un model de investigație între cerințe și posibilități	135
Bibliografie	141
Anexe Chestionar PPN-50	142
Anexa 1.....	143
Anexa. 2. Inventar de medii aritmetice și abateri standard la Chestionarul PPN-50.....	158
Anexa. 2. Inventar de medii aritmetice și abateri standard la Chestionarul PPN-50 (continuare).....	159
Anexa 3.....	160
Praguri de semnificație statică.....	160
Anexa 4 - Inventar de note brute și procente la chestionarul PPN-50.....	186
Anexa 5.1 Români – Autoevaluare.....	204
Anexa 5.2 Români – Retroevaluare.....	208

Extras din volumul:

Garlan, M.A. (2004). Fundamentari metodologice in etnopsihologie. Iasi, Romania: Lumen.

Pagina lasata
intentionat goala

Prefață

În primul rând, se cuvine a sublinia importanța și actualitatea deosebită a temei abordate, prin faptul că, în prezent, în țara noastră se desfășoară un amplu proces de reorganizare a întregii vieți sociale pe baze democratice, în care principiul reprezentării drepturilor omului și al noilor relații etnice dintre majoritate și minoritate, devin un termen esențial al creației politice. Cunoașterea și evaluarea lor *acum* prin metodologii valabilă și pentru viitor, reprezintă obiective prioritare ale cercetărilor de psihologie, sociologie sau antropologie culturală, în vederea centralizării și înlăturării condițiilor obiective/subiective generatoare de tensiuni sau conflicte.

În al doilea rând, în condițiile unei viitoare Uniuni Europene cu 25 de state și 40 de limbi vorbite, care se dorește a fi o Uniune a Națiunilor, cu frontiere transparente și granițe extinse, cu o liberă circulație de capitaluri, mărfuri și persoane este foarte probabil să apară perspectiva ca fiecare țară și popor să se raporteze la celelalte în condiții de minoritate. Pentru că în fața unor fenomene de globalizare și „californizare” extinse de la Atlantic la Ural, fiecare țară va dori să-și păstreze limba, bogăția culturală, valorile specifice, credințele, etc, situație care va impune un nou val de cunoaștere și comunicare între ele cu adăugarea unui set suplimentar de normative la dosarul *Minorități și relațiilor etnice*.

În al treilea rând, în cazul lucrării de față, trebuie de remarcat seriozitatea și meticulozitatea cu care autorul a înțeles să abordeze pe cont propriu o temă de mare complexitate în care de obicei se angajează echipe întregi de cercetători. Semnificativ este că în efortul său autorul a reușit o delimitare a domeniului de investigație numai pe latura psihosocială a relațiilor interetnice - și mai ales etnopsihologică a specificului național- contrându-se pe elaborarea cu aplicarea unui model de investigare mai adecvat și mai eficient față de alte direcții prezente în literatura de specialitate. Pentru aceasta autorul a desfășurat o amplă activitate de informare și documentare bibliografică, fiind parcurse cele mai importante lucrări românești și străine consacrate studiului psihologiei popoarelor, în general, și a psihologiei poporului român în special. Subliniez capacitatea de selecție, cu ordonarea critică a rezultatelor și concluziilor la care au ajuns diverșii autori care și-au propus să realizeze profilul psihologic al poporului român, relevând pe de o parte, diferențele mari de opinii din acest domeniu, iar pe de altă parte, limitele modelelor metodologice utilizate. Prin analizele comparative pe care le întreprinde și prin comentariile pertinente pe care în mod argumentat le dezvoltă, autorul aduce în prima parte a lucrării o contribuție meritorie la sintetizarea unui tablou teoretic unitar al datelor și ideilor relevante cuprinse în

Extras din volumul:

Garlan, M.A. (2004). *Fundamentari metodologice in etnopsihologie*. Iasi, Romania: Lumen.

PREFAȚĂ

---

lucrările publicate în domeniul etnopsihologiei poporului român și a unor minorități naționale de pe pământul României. Pornind tocmai de la această serioasă și matură evaluare a ceea ce s-a produs și s-a scris în acest domeniu până la data demarării cercetărilor proprii, autorul a ajuns la concluzia că obiectivul cel mai important constă în elaborarea unui model de investigație cu unele valențe experimentale care să suplinească neajunsurile celor care au fost folosite până în prezent și să permită o evaluare obiectivă a modului de personalizare a comunităților sociale în cadrul relațiilor etnice studiate. Domnia sa în literatura de specialitate vine cu o concepție personalistă în abordarea etnicității, printr-un recurs la conceptele psihologiei diferențiale pe care le aplică în studiul comunităților naționale ca entități sociale personalizate. În opinia autorului, un tipar experimental aplicat în diagnoza relațiilor etnice trebuie să permită atât relevarea aspectelor de distanță socială dintre comunitățile coabitante, cât și a specificului etnopsihologic prin stabilitatea unor trăsături de personalitate colectivă, care se îmbină în diferite combinații de la un neam la altul. Această ipoteză de la care pornește autorul este corectă metodologic și în concordanță cu obiectivul declarat, respectiv: posibilitatea decelării unui ansamblu de trăsături - valori și distanțe interetnice cu intensități variabile de manifestare, între comunități conlocuitoare pe baza unui model diagnostic special adaptat. Modelul său include trei elementele esențiale și originale:

- principiul dublei perspective în determinarea trăsăturilor etno-psihologice prin demersuri de auto- și retroevaluare;
- unitatea diadică a analizei referitoare la cercetarea relațiilor interetnice prin considerarea succesivă a relaționării a două câte două comunități etnice
- bidirecționalitatea investigației, atât spre cadrul axiologic intern cu orientare spre valori și atitudini caracteristice fiecărei comunități, cât și spre cadrul relațional extern, al distanțelor sociale dintre comunitățile etnice luate în studiu.

Ca instrumente specifice de cercetare s-au folosit chestionarele PPN –50 și Bogardus –95, pe care autorul le-a supus unei analize riguroase din perspectiva modelului său, introducând următoarele corecții și reformulări necesare:

- eliminarea inversiunii punctajelor la ultimele 2 întrebări ale chestionarului Bogardus din cadrul variantei de aplicare Neveanu ;
- modificarea parțială în cadrul chestionarului Bogardus a scalei de evaluare, îndeosebi în zona de mijloc la treapta III, unde răspunsul “și da și nu“ a fost plasat spre treapta II într-o formulare nouă, prin varianta “nu sunt sigur”;
- simplificarea instructajului cu accente pe intensitatea contactelor sociale ;
- nominalizarea în chestionar a comunităților etnice din zona cercetată ;
- deschiderea unor posibilități de manifestare și evaluare succesivă a unor distanțe sociale bilaterale, atât față de propriul grup etnic cât și față de fiecare comunitate conlocuitoare, cuprinsă în aria de investigație.

Aceste corecții și modificări prezintă o serie de avantaje metodologice care sporesc originalitatea concepției sale. Din aceste avantaje menționăm:

Extras din volumul:

Garlan, M.A. (2004). Fundamentari metodologice in etnopsihologie. Iasi, Romania: Lumen.

- posibilitatea reproducerii, reexperimentării și reapariției rezultatelor care s-au obținut în cadrul altor cercetări efectuate cu același instrument ;
- stimularea subiecților din fiecare grup supus investigației la o dublă scalare de atitudine: una din perspectivă internă, față de propria comunitate și alta din perspectivă externă, față de alte comunități etnice coabitante ;
- comparabilitatea distanțelor etnice obținute, ca expresii ale relațiilor dintre comunități, grație caracterului unitar al sistemului unităților de măsură
- evidențierea distanțelor critice dintre comunități, din mai multe puncte de vedere.

Grupul experimental pe care a fost probat modelul de cercetare a cuprins 350 de subiecți, selectați după criterii de competență observațional - evaluativă din toate comunitățile etnice ale Dobrogei, cu câte 50 de subiecți din comunitățile mari de români, turci, romi și lipoveni și câte 30 subiecți din comunitățile mai mici de armeni, greci, italieni și ucraineni. Rezultatele obținute au fost supuse unei minuțioase prelucrări statistice, calculându-se medii artistice, abateri standard, indicii de semnificație în trei variante: de autoevaluare, retroevaluare și de integrare a datelor pe ansamblul eșantionului. Acestea au permis stabilirea unui ansamblu de trăsături / valori definitorii pentru cele 9 comunități investigate, dar și a unui imens material factual a căror explorare și prezentare monografică cu siguranță va face obiectul unui al doilea volum de lucrări.

În concluzie, consider că prezenta lucrare aduce o contribuție notabilă la fundamentarea metodologică a cercetărilor în etnopsihologie, realizată la un nivel științific ridicat, într-un stil de redactare acurat și atrăgător, ceea ce o face plăcută la citit, prin care devine accesibilă și marelui public.

Prof. univ. dr. Mihai Golu

Pagina lasata
intentionat goala

Introducere

După anul 1990 așa-zisa perioadă de tranziție din spațiul Europei de Est, deși a promovat extensia drepturilor individuale a adus cu sine în zone limitrofe României și fenomene rău prevestitoare. O astfel de experiență am avut-o în Banat, în anul 1995, în cursul unui „banal” sondaj de opinie efectuat într-un sat de sârbi. Fără a fi cunoscute evenimentele din fosta Iugoslavia, în numai 2-3 zile cât a durat acea recoltare de date într-o mică comunitate sârbească din clisura Dunării, am fost surprinși de oscilațiile din cadrul ei. Pe durata cercetării, de la o zi la alta, atitudinea sârbilor localnici a evoluat de la cea de cooperare normală până la cea de refuz și închidere totală la comunicare. Abia după dezvoltarea ulterioară a rezultatelor am înțeles teama generalizată a acestei minorități, ca reacție spontană, concomitentă la grozăviile comunicate prin mijloacele de presă din metropola sârbilor de peste Dunăre. Astăzi evenimentele din Iugoslavia se cunosc pe deplin. Acest stat a dispărut. În deceniul trecut, în urma sa au rămas 20.000 de morți în Croația, 10.000 în Bosnia, 5.000 în Kosovo și peste 1.000.000 de refugiați împrăștiați în toată Europa, plus blocarea economică a zonei balcanice pentru tot traficul dunărean. Iar pentru toți analiștii acestei regiuni populate cu un întreg lanț de grupuri minoritare, situația conflictului iugoslav este departe de se încheia. Ca o urmare a acestor evenimente este că mai devreme sau mai târziu, într-o viitoare *Constituție Europeană* în chip necesar se va impune și înscrierea unui punct privitor la protecția minorităților etnice, cel puțin a celor din acest spațiu; față de care realizările pozitive ale modelului interetnic românesc pot fi considerate ca cele mai stabile.

Dar problematica interetnicității, cu indiscutabilele sale efecte pe termen lung a pătruns cu greu în aria preocupărilor academice. În perioada postbelică, în toată Europa și de Est și de Vest, această temă a fost puternic escamotată. Abia în urma unor fenomene grave de după anul 1990 s-a observat un reviriment al studiilor etnice în direcția drepturilor omului. Am putea spune că științele sociale, atât cele din România cât și cele din alte țări europene, odată cu marile mutații social-politice de pe continent, nu au fost pregătite cu răspunsuri satisfăcătoare la problemele grave ale acestui sfârșit de secol. De aceea, problematica minorităților pe plan european a devenit un subiect activ, pe termen lung.

În acest context, după o îndelungată practică în psihologia personalității pe acțiuni de selecție/valorificare resurse umane, la propunerea prof. univ. dr. P. Popescu Neveanu și la clasa prof. univ. dr. Gheorghe Neașu, m-am înscris la o teză de

Extras din volumul:

Garlan, M.A. (2004). *Fundamentari metodologice in etnopsihologie*. Iasi, Romania: Lumen.

INTRODUCERE

---

doctorat în cadrul unui demers mai larg privind *Etnopsihologia poporului român în pragul mileniului III*.

Secțiunea care mi-a revenit a cuprins aspectele metodologice ale unor instrumente de lucru în vederea aplicării conceptelor de personalitate modală. Iar partea de noutate a tezei trebuia să permită fundamentarea abordării etnopsihologice a specificului național al românilor, *inclusiv din perspectiva altor neamuri*.

De aceea concentrarea investigațiilor pe zona Dobrogei nu a fost întâmplătoare. Într-o regiune relativ restrânsă de cca. 15.570 km.p. cu o populație de cca.1.000.000 de locuitori, conlocuiesc de veacuri 9 comunități distincte de români, turci, tătari, ucraineni, ruși-lipoveni, armeni, greci, italieni și țigani care se cunosc bine între ele. Dar în această eterogenitate dobrogeană de comunități latine, musulmane și slave, cu cea mai balcanică poziție pe teritoriul României, în toată istoria sa din perioada otomană până și la cea prezentă a administrației românești, nu s-au consemnat conflicte etnice sau confesionale, similare celor din regiuni apropiate precum cele din Balcani, Republica Moldova, Caucaz sau Crimeea. De asemenea, deși înapoiată economic, Dobrogea acestui sfârșit de secol prezintă o surprinzătoare doză de maturitate, receptivitate și deschidere la problematica interetnică. În cercetare, acest climat s-a tradus prin absența riscurilor de falsificare a datelor sau a refuzurilor la interviuări pe o tematică socială relativ sensibilă, cum ar fi cea a relațiilor interetnice. De aceea, prin stabilitatea sa istorică și etnoculturală, această zonă poate fi citată cu ușurință ca model de securitate est-europeană și un cadru adecvat de experimentare a unor instrumente de cercetare etnică.

Inițiativa acestei teme a aparținut prof. univ. dr. P. P. Neveanu care între anii 1993 –1995 în cadrul Institutului de Psihologie al Academiei Române, a prezentat un prim model de chestionar pentru evaluare psihologică de trăsături și valori, alături de testul *Big-Five*, cunoscut și sub denumirea *The Berkeley Personality Profile*, elaborat de americanii Ketty și Eillen Dohane; recent comentat și la modă un timp în literatura română de specialitate prin S. Chelcea (1992) și M. Zlate (1994). Tot în cadrul Academiei Române, un al doilea colectiv de lucru la această temă condus de subsemnatul împreună cu Narcisa Fornea, Dan Rădulescu s-a constituit și în cadrul Institutului de Cercetare a Calității Vieții. Planul pentru întreaga cercetare avea un dublu scop: experimentarea unei noi „baterie de teste” și aplicare într-un domeniu relativ nou al etnopsihologiei. Suplimentar se încerca o validare a chestionarului de valori și trăsături etnice, dificil de aplicat, printr-o raportare la rezultatele testului *Big-Five*, care părea mai analitic, mai atractiv și cu mai multe șanse de recoltare a datelor ; acest anteproiect având indiscutabile elemente de progres față de analizele filozofice realizate pe aceeași temă de M. Ralea (1934) și C. Rădulescu Motru (1937).

Cu toate aceste elemente pozitive dezbaterile asupra acestei baterii nu au întrunit toate sufragiile. O serie de observații critice s-au operat încă de la început. Astfel, deși testul american *Big-Five* este o construcție bine realizată, el rămâne o simplă probă de personalitate din care rezultă un profil individual fără valențe etnologice. Pe când noua propunere de *Chestionar* pentru diagnoze de valori și trăsături orientat spre grupuri etnice era în primul rând un instrument etnologic pentru obținerea unui profil colectiv, chiar dacă părea prea academic și greu de manevrat. De exemplu, cuprindea itemi de genul: spirit satiric, simț diplomatic, practicisim, dominativitate, fatalism, imitativitate,

Extras din volumul:

Garlan, M.A. (2004). *Fundamentari metodologice in etnopsihologie*. Iasi, Romania: Lumen.

etc, greu de explicat în condiții de teren unor persoane fără o pregătire necesară. Dar pentru o diagnoză psihologică de specific național românesc cea mai discutată problema a fost modelul abordării „mono-etnice” a temei, cu alegerea și rezumarea itemilor numai pentru aplicare pe respondenți români, în condițiile în care un instrument de investigație prin definiție trebuia să fie general-valabil, disponibil și verificabil pentru orice neam. De asemenea în toate studiile etnopsihologice de factură mono-etnică apar tendințe de supraevaluare și deformare a rezultatelor, semnalate la timpul lor de Stela Teodorescu, Luminița Iacob (1987) și alții care, necesita un sistem de echilibrare conceput încă din faza de proiectare.

Problema era că la data cercetării aceste observații depășeau cadrul unei analize monografice a românilor și impunea un alt mod de aplicare într-un cadru comparativ mai larg, pe mai multe grupuri etnice, cel puțin pentru evaluarea lor și din alte perspective, cu investigații suplimentare de relații etnice și specific național, ceea ce însemna un alt plan de proiectare a temei, a cărei aplicare în final a fost amânată într-o etapă ulterioară.

Astfel, în perioada anilor 1993 - 1995 aceste studii desfășurate în cadrul celor două Institute ale Academiei Române s-au realizat în condiții de teren, cu un model mono-etnic primar, pe principiul „magister dixit”, în care atât scopul cercetărilor cât și loturilor experimentale agreeate îi aveau în vedere numai pe români, selecția numai din rândul oamenilor de artă și cultură, cu o prioritate acordată testului *Big-Five*, în care nu s-a procedat la o analiză suplimentară de relații sau perspective etnice. Iar rezultatele acestor cercetări s-au publicat în anii următori (P. Neveanu, I. Mânzat, P. Vasilescu, 1995 / 1997).

După această fază, în care s-a consumat și aventura *Big-Five*-ul în etnopsihologie, în anul 1996 am reluat activitatea la acest instrument sub denumirea: *Chestionar de valori și trăsături etnice PPN-50*, cu aplicare pe un model comparativ compus din 9 grupuri etnice coabitante din Dobrogea, într-o tentativă de definire mai largă a etnicității prin interetnicitate. Acest model este mai realist, întrucât sub raport social-politic orice neam suportă un proces de concentrare și individualizare geografică cu forjarea unui profil de calități și defecte inclusiv etnopsihologice, într-o continuă confruntare, coabitare și raportare istorică la alte neamuri. La acest model de abordare multi-etnică a temei au fost asimilate două mari concepte de lucru. Primul reprezintă principiul dublei perspective, dezvoltat de mulți autori precum J. Bery și P. Dasen (1974), St. Jones (1978), P. Iluț (1983), I. Radu (1990) care impune un efort de tratare simultană „din înăuntru și din afară” a fiecărei comunități, prin proceduri echivalente de auto și retro-evaluare. El este esențial în prima parte a investigației pentru echilibrarea perspectivelor de evaluare în condiții de teren, când se aplică pe mai multe comunități etnice coabitante. Al doilea principiu are în vedere conceptul de personalitate modală, cu originea în termenul de „mod” ca medie statistică și: „... reprezintă o variantă de personalitate, surprinsă într-un portret colectiv care selectează trăsăturile psihologice cu frecvențele cele mai ridicate, dintr-o colectivitate dată.” (I. Radu, 1994). Închidem citatul, cu adăugarea noastră că această colectivitate poate fi și una etnică, distanțele dintre etnic și social fiind minime. Asimilarea acestui concept în cadrul unor diagnoze de specific național se impune prin faptul că aceste analize sunt prin definiție studii comparative între sisteme structurale de trăsături și valori cu intensități de manifestare

Extras din volumul:

Garlan, M.A. (2004). *Fundamentari metodologice in etnopsihologie*. Iasi, Romania: Lumen.

INTRODUCERE

---

diferită de la o comunitate la alta, în care trebuie să se adauge un set de procedee statistice pentru însumarea și estimarea lor. Pe această cale urmând a se decela manifestările stabile de minimă sau maximă frecvență, variabile de la un specific național la altul. La aceste tendințe trebuie adăugată și faza de maturitate a psihologiei sociale de azi. În acest domeniu metodologiile de explorare a realităților subiective în zona interetnicității s-au rafinat foarte mult. Cu toate acestea, o anumită „ingraturdine” a temei se menține prin faptul că situația și studiul minorităților naționale de la o țară la alta nu se prezintă identic. Echivalențele în acest sector sunt foarte rare. Fiecare din relațiile ceho-slovice, sârbo-croate, greco-macedonene, turco-kurde, anglo-irlandeze etc, au specificul lor. Dar în toate aceste cazuri singura atitudine comună a protagoniștilor în sfera acestui subiect este numai cea de inflamare socială. Din acest motiv, a dezvolta un sistem de evaluare cât de cât unitar pentru toți actorii din preajma unui conflict, este o încercare pe cât de dificilă, pe atât de necesară. Față de atitudinile partizane care se dezvoltă în chip contradictoriu, după opinia noastră, poziția ingrată a unui analist poate fi salvată numai printr-o mare cantitate de informație probatorie, obținută pe baza unei atitudini de minimă intruziune, cu un sistem metodologic de maximă obiectivitate. Astăzi, psihologia socială poate dezvolta astfel de studii, folosind sisteme unitare de variabile transculturale cu indicatori siguri de caracterizare și prognoză a comportamentelor etnice, valabile pentru orice neam. Departajarea corectă de distanțe, relații, atitudini între protagoniști, pe baza unui set unitar de trăsături psihologice, reprezintă tocmai modelul de abordare personalistă a etnicității. Această concepție permite obținerea unor diferențieri de specific național, cu posibilități de individualizare etnică a unor trăsături psihologice pe fiecare din actorii cercetați. În această privință, din punctul nostru de vedere, cea mai importantă condiție a fost aceea de constituire a colectivelor de experți și evaluatori cuprinși în grupurile de cercetare. Fiecare persoană selectată trebuie să cunoască foarte bine specificul etnic al tradițiilor locale, prin contacte directe cu ele. Numai în acest fel cadrul regional de relații și trăsături transculturale poate fi apreciat într-o deplină cunoaștere a semnificației sale.

Cu toate acestea, din experiența unor conferințe și comunicări cu susținere publică sau lucrări predate la tipar, materialul științific fiind foarte nou a ridicat multe semne de întrebare. Deseori, față de rezultatele obținute am primit solicitări pentru explicații privind fie partea de teorie, fie cea de concepție, fie de metodă. De aceea, am considerat necesar ca indiferent de comunitatea studiată, cele două lucrări ale acestei teze vor cuprinde întregul flux de date din cursul cercetării simultan cu metodologia folosită, pe fiecare comunitate studiată. Chiar dacă în acest fel unele aspecte se vor relua, în mod unitar ele vor prezenta suficient material demonstrativ pentru cele mai exigente analize.

În privința etnopsihologiei, nu suntem primii care ne lansăm în acest domeniu; dar după o absență a preocupărilor academice din România ultimilor 50 de ani, se cuvine a face câteva precizări. De problematica identității etnice se ocupă deopotrivă și alte științe precum: antropologia, istoria, lingvistica și etnografia, sociologia, politologia, etc, în cadrul cărora sunt de remarcat câteva diferențe. De exemplu, etnografia la nivel descriptiv, narativ, are în vedere prezentarea de obiceiuri cu elemente de vestimentație, folclor, tradiție, în general cu orientare spre aspectele

Extras din volumul:

Garlan, M.A. (2004). Fundamentari metodologice in etnopsihologie. Iasi, Romania: Lumen.

exterioare, obiective și concrete de manifestare etnică. În comparație cu această disciplină, etnopsihologia abordează aspectele interne, subiective, cu orientare spre analizele de relații etnice dintre comunități. *De asemenea, în toate lucrările, tendința noastră a fost de a comuta orientarea inițială, literară din cadrul etnopsihologiei spre o tratare a sa ca subdomeniu de psihologie socială.* Noi considerăm că această concepție este mai bine ancorată noilor realități, pentru că desfășurarea analizei la nivelul contactelor directe dintre oameni și comunități etnice diferite, poate avea un marcat caracter explicativ asupra unor comportamente individuale sau colective. Spunem aceasta pentru că, în abordarea fenomenului etnic și mai ales interetnic, în unele științe precum antropologia, etnografie, filozofia, chiar politologia, există un plus de orientare istorică cu o tendință de ruptură față de prezent. Fapt pentru care la nivelul timpurilor de azi când între popoare apar conflicte etnice de tot felul, numai pentru că se vorbește o altă limbă sau se practică alte credințe, explicațiile acestor discipline asupra unor evenimente incendiare, sunt cel puțin nerealiste sau insuficiente.

Astfel, putem spune că etnopsihologia nu este un fenomen de cultură, ci cu precădere un fenomen de psihologie socială. Obiectul ei nu este „un sistem lingvistico-mitologic”, ca în viziunea lui B.P. Hașdeu, model care nu a fost abandonat nici până în prezent. Iar interdisciplinaritatea existentă și inerentă acestui domeniu este de importanță secundară, necesară numai pentru o încadrare tematică în vederea stabilirii unor limite. Partea specifică și de profunzime a *obiectului de lucru în etnopsihologie, cu aplicare la cunoașterea identității etnice, are în vedere numai cercetarea manifestărilor de personalitate colectivă, fie că sunt trecute, prezente sau viitoare*, cu toate implicațiile lor asupra altor domenii de activitate. Dar în această carte, din motive de timp și spațiu ne vom limita numai la suita acestor manifestări de profunzime, cele privitoare la implicațiile interdisciplinare fiind mult mai largi, ele pot deveni un plan de lucru pentru o altă lucrare.

Pagina lasata
intentionat goala

Capitolul 1.

Etnicitate și interetnicitate

1.1. Actualitatea relațiilor etnice la sfârșit de secol XX

Etnicitatea, prin efectele sale normative la scara unor comunități întregi, prin marea sa rezistență culturală în timp și spațiu, prin procesele de identificare psihologică pe care le dezvoltă reprezintă unul dintre domeniile cele mai complexe din punct de vedere social și cele mai delicate din punct de vedere politic. La acest sfârșit de mileniu, prăbușirea imperiului sovietic în Europa Centrală și de Est, odată cu ridicarea și intrarea civilizației occidentale într-un nou ciclu de dezvoltare, a antrenat după sine un evantai de procese și mutații social-politice pe întregul continent european. Dintre acestea, unele procese au fost pe deplin previzibile precum cel de eradicare a concepțiilor comuniste, pe când altele au găsit Europa complet nepregătită. Ne referim la tranziția economică și la regruparea geopolitică a unor regiuni care în spațiul sud-est european, au fost scăpate de sub control.

În aceste condiții era inevitabilă apariția unor tensiuni de tot felul, pe cât de severe pe atât de variate, de la divorțul „de catifea” ceho-slovac, până la sângerosul conflict iugoslav. La o analiză mai atentă, pe zone critice, în regiuni diferite dar cu manifestări similare, se observă că nici soluțiile puse în practică nu au prezentat o adecvare locală. Această temă nu reprezintă o caracteristică a tuturor țărilor est-europene; o reducere a cauzelor numai la căderea imperialismului comunist din Europa de Est reprezintă o analiză simplistă. Deși presiunea forțelor paneuropene de federalizare a continentului a sporit în intensitate, cu ample acțiuni de spiritualizare a frontierelor, cu libera mișcare de servicii, mărfuri, capitaluri, persoane etc., totuși, presiunile naționalist-protecționiste s-au menținut.

Acestea au fost remarcate cu surprindere tocmai în cadrul unor națiuni vechi, cu un contur bine definit precum ciudatul caz al Padaniei din nordul Italiei, cazul Scoției sau al Țării Galilor din Anglia sau a Țării Bascilor din Spania. La fel de semnificativă este și recenta intervenție experimentală a Statelor Unite în structura relațiilor interetnice din fosta Iugoslavie. În perioada anilor 1995 - 2000, după războaiele din Bosnia, numai pentru această nouă republică balcanică de cca. 2,5 milioane locuitori, S.U.A. au investit fără succes cca. 5 miliarde de dolari pentru transformarea partidelor etnice din acest stat în partide cu orientări politice, indiferent de originea etnică a cetățenilor; situație care în România s-a realizat fără tensiuni și fără intervenții speciale. Dacă aceste cazuri de interetnicitate au o puternică conotație politică, în schimb, în alte situații, mai vizibilă este partea socială a conflictului. Ne referim la situația minorității romilor (țigănilor), puternic discriminată în toate țările europene. Problema romilor (țigănilor) reprezintă un reper semnificativ tocmai prin caracterul atipic al sistemului lor de valori. Acest popor nomad, sosit pe continentul european în perioada migrației popoarelor, nu a reușit niciodată să se grupeze într-un teritoriu național. El prezintă un mixaj de înapoiere culturală și natalitate ridicată, având toate șansele de a alerta orice fel de neamuri în spațiul cărora se află. Dar, din punct de vedere istoric,

Extras din volumul:

Garlan, M.A. (2004). Fundamentari metodologice in etnopsihologie. Iasi, Romania: Lumen.

Eqpvkpwctgc " ceguvwk " xqnwo " q " rwvg k " ngevwtc

www.edituralumen.ro
www.librariavirtuala.com

ucw " fkp " nkdt tkkng " pqcuvtg " rctvg;

Doctor în psihologie GĂRLAN A. MICTAT născut la 19. 11. 1948 în București. A absolvit Universitatea din București - **Facultatea de Psihologie în anul 1975.**

Între anii 1981 - 1988 a fost șef Laborator **Psihologie - Ergonomie la Combinatul Chimic de Apă Grea Drobeta Turnu Severin.**

Inițiator al primelor *Simpoioane de Psihologie și Informatică* din anii 1983 și 1987 la Drobeta Turnu Severin. Din anul 1991 este cercetător științific principal la Institutul de Cercetare a Calității Vieții din cadrul Academiei Române A publicat cărți și articole în reviste de specialitate din care amintim :

Studiul dublei perspective în cadrul relațiilor etnice ale comunității italiene *din Dobrogea (1995) ;*

Ucrainenii din România (1996) ;

Comunitatea turcă *din* România la sfârșit de secol XX (1998) ;

Diagnoze de valori și trăsături etnice în cadrul comunității elene (2000) ;

Studii privind identitatea culturală și socială a minorităților etnice din România (2002).

Fundamentări metodologice în etnopsihologie, reunește lucrări din prima parte a unei teze de doctorat elaborată între anii 1995 2000.

Volum tipărit cu finanțare din partea Uniunii Democratice Turce din România și al Asociației Lumen din Iași

ISBN 973-7766-22-9

9 789737 176629